

Spilleleder undervisning FHS sommeren 2025

Baggrund

Folkets hus spillefolk der startede ca. 1974 har haft spilleleder siden 1997, da Asger stod frem for at lede orkesteret, hvilket bl.a. medførte at vi kom til at stemme bedre, men også at orkesteret fik en mere koordineret fremtræden. De sidste par år har Asger, Søren og Ole været spilleleder på skift.

Til generalforsamlingen 2025 besluttede vi:

- At prøve at udvide kredsen af de spillefolk der var i stand til at lede orkesteret
- Lave et kursus i orkesterledelse
- At prøve alternative former hvor flere personer kan lede orkesteret samtidig til et Ramslag

I stedet for at lave et egentlig kursus, vil vi i løbet af sommeren 2025 (Dvs. i perioden fra 14. maj til start september) prøve at lave kurset under frit spil aftenne i orkesteret. Kurset vil være under ledelse af Ole, men vil naturligt involvere hele spille gruppen herunder specielt, dem der har erfaring med spilleledelse (Asger og Søren)

Undervisning

Undervisningen vil som udgangspunkt ligge de perioder hvor vi har frit spil, hvor vi sidder i en rundkreds og efter tur og foreslår en melodi.

Da orkesteret er kommet for **at spille** og ikke **tale og diskutere**, vil vi prøve

- at holde informations niveauet i undervisningen så kort som muligt.
 - Det vil sige undgå længere teoretiske indlæg
 - Indlæg holdes som udgangspunkt under 2. minutters varighed
 - Der behøver ikke at være et indlæg til hver gang en ny melodi vælges
 - Diskussioner kan ikke undgås, da det er vigtigt at vi holder eventuelle diskussioner på et minimum

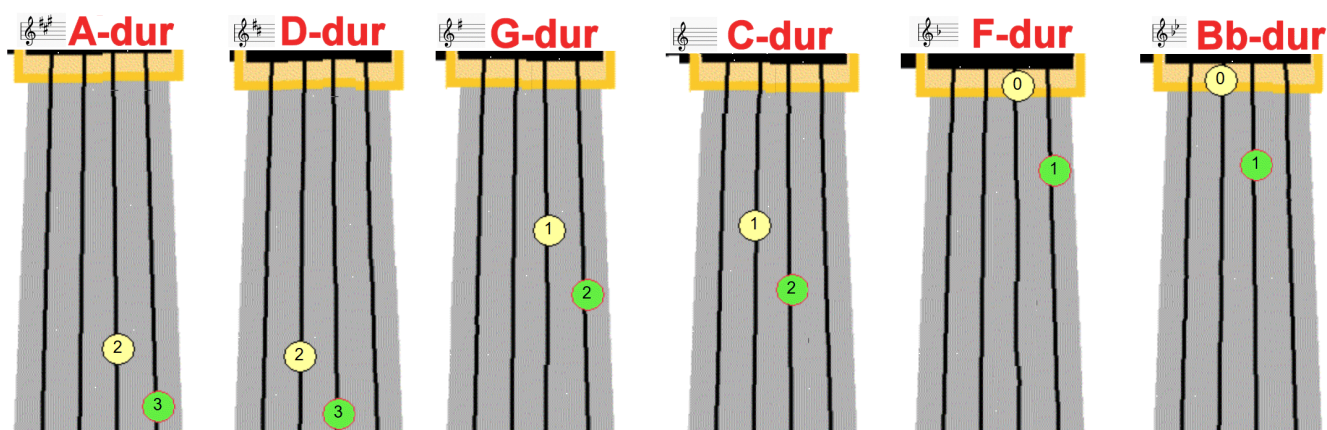
At stemme instrumenter

Stemning af violin og fløjte er en vigtig del af begrundelsen for at vi overhovedet skulle have en orkesterleder. Akkassen, en forsikring for at man havde job som spillemand, er blevet brugt som analogi for det at stemme sit instrument. Harmonika stemmes fra fabrikken og skal ikke stemmes, de fleste andre instrumenter skal stemmes helst i starten, men også undervejs. Specielt kræver fløjter en re-stemning efter at de er blevet varme. Det er orkesterlederens rolle at sørge for, at dette sker, men det er tilladt for andre at minde om, at der skal stemmes.

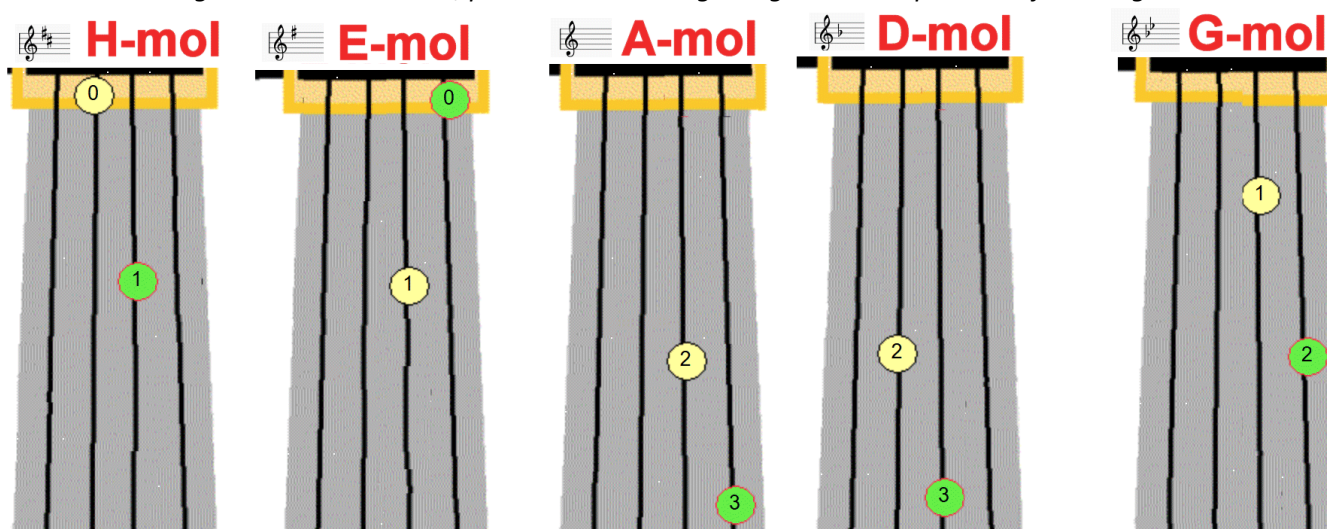
At starte en melodi

Fire metoder vil blive præsenteret

1. Afspilning slutning af første reprise eller slutningen af melodien (mest brugt i dag spillefolk)
 - a. Er svær at lære, og få til at virke ordentligt
 - b. Der er et værktøj på spillefolk.dk for at lære det (kan evt. gennemgås, måske ikke(?))
 - c. Metoden kræver nodelæsning for at fungere ordentligt.
2. At tælle for f.eks. 1. 2. og 1. 2. 3. 4.
 - a. Det er vigtigt at spille lederen ved om der er en optakt
 - i. I vals tælles 1,2,3, 1,2 hvis optakt ellers 1,2,3,1,2,3
 - ii. 4-takt tælles ofte 1 – 2 , 1,2,3,4 også her skal man huske optakt
3. Bare starte at spille melodien
 - a. Specielt for små orkestre, der har erfaring med denne metode
 - b. Kræver at orkesteret holder øjenkontakt
 - c. Blev ofte brugt i 70-erne og 80-erne i Folkets Hus, hvor man kommer med efterhånden
4. Start med at spille to gange en akkord i den toneart, der skal spilles i
 - a. Standard dansk folkedans start
 - b. Hør eksempler her: <https://start.oleviolin.com/>

Start akkorder i Dur. Læg mærke til, at grundtonen altid ligger øverst, så vidt muligt tages tertsen på strengen lavere, i dur vil tertsen lige en halv tone lavere, på den lavere streng end grundtonen på den højre streng.

Start akkorder i de mest almindelige Mol-tonearter:

E-mol har kvintten i bund (ikke tertsen), og kan bruges til både dur og mol.

Vi vil prøve at fokusere på at indføre metode 4), da den er nem at lære, og derfor meget udbredt i spillemandsmiljøet.

Stop af melodien

Det er spillelederens opgave at stoppe melodien, ofte ved at råbe "JA" et par takter før musikken skal stoppe. Husk at Sønderhøninger har et specielt stop, og her skal man gøre orkesteret opmærksom tidligere hvis det skal lykkes at lave den specielle ende. Typisk spiller man melodien igennem 2 eller 3 gange, og man kan som orkesterleder gøre opmærksom på, at man snart skal stoppe ved at prøve at få øjenkontakt med alle musikerne i løbet af den sidste reprise. Violinister bør træne at råbe "JA" på det rigtige tidspunkt, evt. helt stoppe med at spille mens man råber. Dette gælder også fløjter, som jo skal stoppe hvis de vil sige noget. Husk, at orkesteret godt kan spille videre selv om orkesterlederen ikke spiller.

Relation til publikum, dansere og orkester

Det er vigtigt at kommunikere med

- Orkesteret
- Dansere
- Publikum

Orkesteret

Sørg for

- at instrumenterne er stemt
- At alle spiller det samme nummer
- Sørg for at der er opmærksomhed: Nu starter vi
- Sørg for at tempoet holdes
 - Evt. Juster tempoet hvis man er kommet til at starte for hurtigt eller for langsomt
 - Det kan være svært at starte i det helt rigtige tempo, derfor ser man ofte at tempoet justeres i løbet af de første 2 takter.
 - Det er orkesterlederens rolle at sørge for det rigtige tempo
 - Derfor skal alle regelmæssigt holde øje med orkesterlederen
- Det er en god idé at lige spille de første takter af melodien, sådan at orkesteret ved hvad der skal spilles
 - Dette giver også orkesterlederen selv mulighed for at finde melodien og få det rigtige udtryk i starten af melodien.

Kommunikation med orkesteret er 2-vejs. Den enkelte spillemand har en vigtig rolle i, at hjælpe orkesterleder med at lede orkesteret.

Danserne

Danserne skal så hurtigt som muligt efter endt nummer (og efter endt applaus) få at vide hvilken dans, der skal danses. Dette gælder specielt med kæde

Man bør undervejs holde øje med danserne, specielt spotte de dygtigste dansere. Er tempoet for langsomt eller for hurtigt.

Publikum

Fortæl publikum hvad melodien heder og gerne komponist, og egn. Hvis du har noder er dette nemt, for det står i noden. Det kan være en god idé at fortælle en lille anekdote på nogen af numrene. Men pas på, at det ikke bliver for langt. Helst under 30 sekunder. Behovet for at kommunikere med publikum er større, hvis man spiller til koncert uden dans. (f.eks. på Sølund)

Generelle bemærkninger

At lede et spillemandsorkester er ikke svært. Der kræves en vis autoritet fra lederen, og respekt fra orkesterets side. Generelt er FHS gode til at hjælpe hinanden i at få et godt resultat ud af vores koncerter.